

ACC. N:R M. 15181: 1-10.

Landskap: Halland

Upptecknare: Fru Johansson, Väröbacka

Härad: Viske

Berättare: " " (sid. 10 annan berättare)

Socken: Värö

Berättarens yrke: trädg. mästare

Uppteckningsår: 1960

Född år 1905 i Värö

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bad.

s. 1-10.

N. No. 159

15/11-60

Bad Nordiska Museet Frägelista 159

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

NM 159

Var min mor fjärdde som gick på en bondgård i Värö, Gunnvåra lya, på 1880-talet förekom där bad i mycket ringa utsträckning. På julaftonskvällen stod före kvällsmåltiden tvättade allt husfolk och överkroppen och fötterna i en större träbalja eller krogkastkittel inne i stugan. Däremellan under året tvättade man även överkropp och fötter före någon högtid eller när man var bortlyuden till kolas.

Någon gång på sommaren hände det att husfadern med häst och vagn körde ut till Klosterfjorden, Fluta Brygga, där hela familjen badade, männen för sig och kvinnorna för sig längs utmed

badstranden.

Efter ett ansträngande stället
eller skördedagsverke brukade ungdomarna gå till sjön och bada på
smällen om vädret var tillräckligt
varmt. Men hade 3 till 4 km. lång
väg att gå för nå fram till badplatserna
vid Klosterfjorden, Holmen eller Tultabrygga.

Kallbad

Bad i öppet vatten förekom i
vänstra ringa grad under äldre tider, 1800-
talet och början av 1900-talet i Värö socken.
Utna personer badade mycket sällan.
Barn och ungdom var alltid hårt bundna
av olika arbetsuppgifter vid gårdarna
och kunde därför sällan slå sig fria och
springa till sjön för att bada.

Efter år 1910 ägnade sig ungdomarna
alltmer åt bad på Somrarnud. En del pojkar
lärde sig även att simma. Ungdomar
som bodde i närheten av Viskan, vid
Blosterfjorden eller vid havet vid Bea
och Långorne, badade nu allt oftare under
somraren.

Sommargäster anlände till Värö

uppfår vid samma tid, men blott några få familjer. Först vid mitten av 1930-talet skedde invasionen av sommar-gäster, som vid denna tid började att uppföra sommarstugor åt sig vid de bästa badplatserna. Sedan dess har som-mar-gästernas antal ökat betydligt från år till år. Kolonier av sommarstugor växer nu upp längs utmed kusten.

Ömtyckta badplatser vid Viskan var Felle-Berus brygga och vid Klosterfjorden Holmen, Flutta brygga, Tell-Olas brygga, Flavs-udden och Trollvikten. I Bea Sanddammen, Trerik, Tjungstatta, Stallet, Tyren och Bålo. I Smällåkra Videberg. I Lingarne Tharmen

och Stavder. I Norvära Lallebacka.

På samtliga platser utefter kusten var stränderna relativt långgrunda och botten bestod av sand. Vid Lelle-Berns brygga i Viskan lurade däremot brädddjupet strax utanför badplatsen.

Ungdomen badade mest på söndagarna. Jibraså försökte man få ett bad efter något svettigt arbete, som t. ex. i slätter och skördetid. Samma är förhållandet än i dag, skillnaden är bara den att man nu i många fall kan få ett bad hemma på den egna gården, där badrum finns. Därtill har badandet under sommartiden blivit ett allmänt folkrojale, som omfattas i särskilt hög grad.

Tidigare badade männen för sig
och kvinnorna för sig. Fårskild badkläder
var ett okänt begrepp tills i början på 1930-
talet, då dylika plagg började att användas.
Var tillverkade av trikot i olika färger.
Badkläderna blev allmänna under 1930-
talet. Efter införandet av badkläder badade
alla tillsammans.

Simkunighet

I min barndom var det blott några
få ungdomar som kunde simma. Övade upp
denna konst på egen hand. Bröstsimm och
ryggsimm förekom. 14 till 18 år innan man
lärde sig simma.

Allmän blev simkonsten här i Värö
först sedan skolan upptagit den på sin underr-

visningsplan, vilket skedde år 1945.

Badanläggningar

ett allmänt badhus uppfördes i Värö år 1936 på initiativ av Värö J. U. F.-avdelning. Det blev flitigt använt av ortsbefolkningen fram till år 1954, då badanläggningen i den nyuppförda centralstolan blev tillgänglig även för allmänheten. I badhuset fanns både bastu och karbad.

Medicinska bad och hälsobad

Personer som led av svår värk, reumatism, brukade besöka badanläggningen vid Hellsjön i Florred, Västergötland. Där förekom bl. a. behandling med gyltjemassagebad.

Badrum

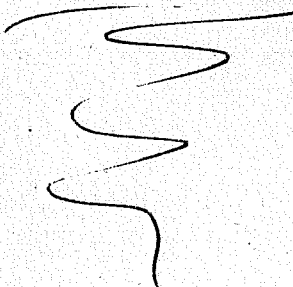
De första badrummen anordnades i nybyggda fastigheter i början på 1940-talet med centralvärme och varmvattenberedare. I äldre men nyrenoverade och moderniserade lägenheter infördes även badrum och en och annan ordnade även med dusch.

Ten fastighet vid Nyelero ordnades sålunda med dusch år 1950. Duschen är där placerad i ett kökarrum, till vilket vattnet ledes i tvänne rör från varmvattenberedaren fram till duschstrilen, där man genom två kranar, en för varmt och en för kallt vatten, tempererar duschvattnet.

7

9

Offärsmän och yrkesidkare
skaffade sig först badrum. Kort där-
efter började även jordbrukare och
arbetare att ordna med badrum.
Nu, 1960, ordnas med badrum i
varje nybyggd fastighet.

Simkunnighet

I min barndom och tidiga ungdom badade vi flitigt vid Tulle Berns Brygga på norra stranden av Viskan, det gamla färjeläget från muntskiden. Ett par jämnåriga kamrater från Göteborg vistades som sommar-gäster vid Nyelero år efter år från 1916.

Vi lärde oss simma utan några som helst hjälpmedel i 12-13 års åldern och simmade ofta tvärs över Viskan som på detta ställe är ganska bred. Endast bröstsim förekom.

Vid denna tid, 1917-1922, var vattnet i Viskan rent och friskt. Nu, 1960, kan man inte bada i så på grund av de omfattande föroreningar som fabriker och samhällen längs utmed Viskan från Borås till Veddinge åstadkomma med sina utsläpp i detta vattendrag.